

Dezinformace v kampaních do Evropského parlamentu: aktéři na Facebooku

26.6.2024 - | Transparency International ČR

Již v minulosti se ukázalo, jakým způsobem dezinformace útočí na průběh a férovost voleb jako takových. Stalo se tak například v parlamentních volbách v roce 2021, kdy se Pirátská strana stala terčem dezinformačních narativů, které o straně šířili, že „chce do Česka vozit migranty a dávat jim byty“ či že se strana „dostává noty z Bruselu“. Tyto narativy později využil i tehdejší premiér Andrej Babiš (ANO) ve své komunikaci k veřejnosti.

Způsob kampaně, pro který se politické strany a hnutí rozhodnou, nemusí nutně využívat dezinformace k diskreditaci svých politických oponentů. V posledních letech jsme svědky čím dál tím agresivnějších kampaní vůbec.

V prostředí nám blízkém tento fenomén můžeme sledovat například na Slovensku, kde kampaně cíleně radikalizují voliče, což ale zároveň řadu voličů může od účasti ve volbách odradit.

Po útoku na premiéra Roberta Fica (SMER) se k aktuálnímu politickému prostředí na Slovensku vyjadřoval politolog Aleš Michal z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Podle něj je současný stav důsledkem dlouhodobé polarizace a radikalizace slovenské společnosti. Politici by se dle jeho názoru měli snažit situaci dále neeskalovat a vysílat signály o společenském konsenzu.

Příkladem takové agresivní kampaně byla fyzická konfrontace předních politiků v rámci předvolební kampaně před loňskými parlamentními volbami, při které došlo až k fyzickým napadením.

Jak probíhal monitoring dezinformačních narativů?

Ve spolupráci s českou pobočkou mediální sítě Euractiv bylo identifikováno několik aktérů na sociálních sítích na základě následujících kritérií:

1. *Autor (Aktér), prostřednictvím různých kanálů, opakovaně šíří prokazatelně lživé nebo nepravdivé informace s úmyslem manipulovat veřejností. (Nejde tedy jen o „alternativní“ interpretaci skutečností.)*
2. *Autor (Aktér) přejímá dezinformační narativy pozorované u jiných autorů nebo médií.*
3. *Autor (Aktér) opakovaně odkazuje na zdroje prokazatelně dezinformačního charakteru.*

Euractiv pak zároveň identifikoval aktéry, kteří byli vybráni na základě charakteru vlastního obsahu, tedy zda byl jimi šířený obsah zavádějící, zkreslující nebo přímo dezinformační. TI z tohoto seznamu vybrala 16 aktérů (profilů a stránek) na sociální síti Facebook, kteří mají největší počet sledujících v kombinaci s počtem sdíleného obsahu. Ti jsou popsáni níže v tabulce.

Jméno	Příspěvky	Interakce	Reakce	Komentáře	Sdílení	Shlédnutí	Sledující
Jsem zděšena	28	36739	25236	2547	8956	1764	12364
Radek Koten SPD	28	20122	13153	1471	5498	69502	12634
Margita Balaščíková – poslankyně	14	22621	15921	1581	5119	70320	13129

Svoboda a přímá demokracie – SPD	256	32179	23684	3270	5225	22599	31679
KTV Live	19	42078	27287	3306	11485	121572	37555
Jindřich Rajchl	42	201069	154744	12934	33391	149643	40354
Radim Fiala – SPD	171	37607	27367	2755	7485	15809	41151
Karla Maříková	30	70787	51925	5647	13215	126164	44208
Raptor-TV.cz	55	30281	18665	5286	6330	102773	45041
MUDr. Ivan David	132	78210	55989	3140	19081	46189	50155
Zuzana Majerová	114	79145	61523	4962	12660	21989	56173
Kateřina Konečná	51	187301	145583	11206	30512	126469	64625
Jana Zwyrtek Hamplová fanpage	30	94268	71752	4128	18388	309	82637
Robert Šlachta	15	23979	20672	1291	2016	486	102687
Andrej Babiš	36	100681	81182	12742	6757	81877	268533
Tomio Okamura – SPD	326	410670	323317	34322	53031	168540	292036

K monitoringu obsahu šířeného vybranými aktéry TI využívala nástroj Gerulata Juno. Pro monitoring byla zvolena klíčová slova, na jejichž základě se monitorovaný obsah v nástroji filtroval.

Klíčovými slovy byla zvolena jména šesti vybraných kandidujících subjektů pro monitoring ANO, Česká pirátská strana, koalice SPOLU (ODS + KDU-ČSL + TOP 09), hnutí STAN (Starostové a osobnosti pro Evropu), koalice SPD a Trikolóra, koalice STAČILO! (KSČM + SDSN + ČSNS), a všech jednotlivých kandidátů z těchto vybraných subjektů kandidujících do Evropského parlamentu.

TI nemá kapacitu monitorovat všechny kandidující subjekty, proto jsme do analýzy zařadili ty, které v průzkumu od agentury Ipsos z 19. března 2024 pro web euronews.com přesáhly hranici 5 %. Ta odpovídá zákonnému požadavku pro zvolení do Evropského parlamentu.

Důležitým faktorem bylo, že někteří z vybraných aktérů jsou zároveň součástí jedné ze sledovaných politických stran nebo hnutí, či dokonce sami do voleb kandidovali.

Počet příspěvků na Facebooku a jejich sentiment

Námi sledované období bylo určeno od 27. února 2024 do 9. června 2024. Časový rámec tohoto monitoringu byl určen od data oficiálního začátku předvolebních kampaní, které je podle Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí (ÚDHPSH) dáno zápisem vyhlášení datumu voleb do Sbírky zákonů, až po třetí a zároveň poslední volební den v celé Unii (v ČR se volby konaly 7. a 8. června).

Pro zajištění co nejpřesnějších výsledků jsme se rozhodli monitorovat každý subjekt zvlášť a přizpůsobit počet aktérů tak, aby aktér (zdroj) neodpovídal sledované straně.

Při rozdělení analýzy na 6 individuálních analýz pro sledování každého subjektu separátně, se počet aktérů/zdrojů upravoval v závislosti na tom, zda byli sami hodnoceni jako aktér/zdroj. Zdroje/aktéři, které byli zároveň členem nebo kandidátem dotyčného politického subjektu, jsme pro účely analýzy ze seznamu sledovaných zdrojů toho daného subjektu vyřadili.

Výsledkem je 16 zdrojů pro kandidující subjekty SPOLU, STAN a Pirátů. U koalice STAČILO! jsme čerpali z 15 zdrojů, u hnutí ANO ze 13 zdrojů a u koalice SPD a Trikolóra jsme čerpali z 9 zdrojů.

Ze sesbíraných dat můžeme vidět, že množství obsahu z celkového počtu zdrojů se výrazně liší mezi jednotlivými sledovanými subjekty. Tento obsah však zahrnuje jak negativní, pozitivní, tak i neutrální sentiment.

Z analýzy vychází, že na profilech sledovaných aktérů se nejvíc mluvilo o koalici SPOLU a koalici STAN. Nejvíce zmiňovaní kandidáti pak byli Danuše Nerudová (STAN), Markéta Gregorová (Piráti) nebo Tomáš Zdechovský (koalice SPOLU).

Výsledky jsou následující: v souvislosti s koalicí SPOLU bylo od sledovaných zdrojů v daném období zveřejněno 75 příspěvků. Konkrétně 6 příspěvků mělo pozitivní sentiment, 27 neutrální sentiment a 42 negativní sentiment.

Co se týče hnutí STAN, bylo u sledovaných zdrojů zaznamenáno 110 příspěvků. Konkrétně 21 s pozitivním sentimentem, 33 s neutrálním sentimentem a 56 s negativním sentimentem.

U Pirátů bylo zaznamenáno ve sledovaném období 43 příspěvků a to přesně 5 příspěvků s pozitivním sentimentem, 10 příspěvků s negativním sentimentem a 28 příspěvků s neutrálním sentimentem.

U hnutí ANO bylo analyzováno 48 příspěvků, a to s primárně neutrálním sentimentem. Konkrétně 7 příspěvků s pozitivním sentimentem, 11 příspěvků s negativním sentimentem a 30 s neutrálním sentimentem.

Z vybraných zdrojů pro koalici STAČILO! bylo sesbíráno 42 příspěvků a jejich sentiment byl primárně neutrální. Konkrétně 5 příspěvků s pozitivním sentimentem, 4 příspěvky s negativním sentimentem, a 33 příspěvků s neutrálním sentimentem.

Poslední monitorovanou koalicí byla koalice SPD a Trikolory, u které jsme zaznamenali 40 příspěvku spíše neutrálního anebo negativního sentimentu. Přesně 10 příspěvků s pozitivním sentimentem, 14 příspěvků s neutrálním sentimentem, a 16 příspěvků s negativním sentimentem.

Nejčastější terče negativní kampaně

Data sesbíraná do 9. června 2024 naznačují, že vzhledem k četnosti příspěvků bylo všeobecně cíleno zejména na politické subjekty STAN a SPOLU a nejméně pak na koalici SPD a Trikolora.

Subjekt	Celkový počet příspěvků*	Pozitivní sentiment	Neutrální Sentiment	Negativní Sentiment	Interakce	Shlédnutí
ANO 2011	48	7	30	11	22.8k	52.25k
SPOLU	75	6	27	42	69.53k	113.6k
STAN	110	21	33	56	168.9k	229.5k

Česká Pirátská strana	43	5	28	10	28.94k	80.1k
STAČILO!	42	5	33	4	25.81k	167.7k
SPD-Trikolora	40	10	14	16	16.76k	32.65k

**Příspěvky jsou sesbírány od vybraných aktérů ohledně daného subjektu a jejich kandidátů*

Když porovnáme celkový počet příspěvků versus počet příspěvků s negativním sentimentem, nejvyšší takový poměr vidíme v příspěvcích cílených směrem na STAN (110 vs 56 tedy 51 %) a SPOLU (75 vs 42 tedy 56 %). Ve shlednutí těchto příspěvků (jakéhokoliv sentimentu), vedou v čistém počtu koalice STAN, STAČILO! a ANO.

Lze usuzovat jaké strany či kandidáti po dobu volebního období byli pod vyšším tlakem negativního sentimentu a na které kandidující subjekty mohla být vyvinuta snaha o jejich diskreditaci za pomoci negativní kampaně.

V rámci monitoringu předvolebních kampaní do Evropského parlamentu 2024, který pravidelně zprostředkováváme pro každé volby od roku 2013, jsme se v aktivitě týkající se dezinformací zaměřili na 16 aktérů sociálních sítí a sentiment jejich příspěvků ohledně jednotlivých koalic a kandidátů.

V navazující analýze se budeme sledovat dezinformační narativy v období od 27. února do 9. června 2024 ve vybraných facebookových skupinách. Výstupy jsou vytvořeny v rámci unikátního projektu transparentnivolby.cz.

Poděkování za podporu

Tento výstup vznikl díky projektu financovaného ze strany European Media and Information Fund (EMIF). Děkujeme.

Projekty a kauzy: Transparentní volby

<https://www.transparency.cz/dezinformace-v-kampanich-do-evropskeho-parlamentu-akteri-na-facebooku>